

Bevis for forbindelsen mellom inkluderende opplæring og sosial inkludering

Siste sammendragsrapport

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

BEVIS FOR FORBINDELSEN MELLOM INKLUDERENDE OPPLÆRING OG SOSIAL INKLUDERING

Siste sammendragsrapport

European Agency for Special Needs and Inclusive Education (Agency) er en uavhengig og selvstyrt organisasjon. Agency finansieres av utdanningsdepartementene i dets medlemsland og av EU-kommisjonen via et driftstilskudd innen Den europeiske union (EU) sitt Erasmus+ utdanningsprogram (2014-2020).

Delfinansiert av
EU-programmet
Erasmus+

Dette produktet er finansiert med støtte fra Europakommisjonen. Forfatteren er alene ansvarlig for innholdet i denne publikasjonen. Kommisjonen har ikke ansvar for videre bruk av informasjon som finnes i rapporten.

Synspunktene som kommer til uttrykk i dette dokumentet, er uttrykt av enkeltindivider og støttes ikke nødvendigvis av the Agency, dets medlemsland eller Kommisjonen.

Redaktør: Simoni Symeonidou

Det er tillatt å bruke utdrag av dokumentet så sant det angis tydelig referanse til kilden. Det skal henvises til denne rapporten på følgende måte: European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2018. *Bevis for forbindelsen mellom inkluderende opplæring og sosial inkludering: Siste sammendragsrapport.* (S. Symeonidou, red.). Odense, Danmark

Med henblikk på større tilgjengelighet, er denne rapporten tilgjengelig på 25 språk og i tilgjengelig elektronisk format på nettsiden til the Agency: www.european-agency.org

Dette er en oversettelse av den originale engelske teksten. Se det originale dokumentet på engelsk ved tvil om nøyaktigheten til informasjonen presentert i oversettelsen.

ISBN: 978-87-7110-764-7 (elektronisk)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2018

Sekretariatet
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tlf: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brussel-kontoret
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tlf: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

INNHALDSFORTEGNELSE

INNLEDNING	5
FUNN	6
Utdanning	7
Arbeidsforhold	8
Å leve i samfunnet	9
HOVEDBUDSKAP OG VURDERINGER FOR POLITIKK OG RETNINGSLINJER	10

INNLEDNING

Akademisk litteratur fremhever ofte forbindelsen mellom inkluderende opplæring og sosial inkludering som et viktig tema, innen forskning som utforsker enten inkluderende opplæring eller sosial inkludering. Forskning som undersøker forbindelsen mellom inkluderende opplæring og sosial inkludering eksisterer også, men den er begrenset. Denne forskningen utføres ofte i andre disipliner enn inkluderende opplæring, slik som sosiologi og psykologi. Dette kan hindre aktører innen inkluderende opplæring fra å bli informert om og bruke forskningsbevis for fordelene for personer med nedsatt funksjonsevne.

I lys av det overnevnte, ble en litteraturgjennomgang foretatt for å undersøke forbindelsen mellom inkluderende opplæring og den sosial inkluderingen av personer med nedsatt funksjonsevne. To forskningsspørsmål guidet spesifikt gjennomgangen:

- Hva er forbindelsen mellom inkluderende opplæring og sosial inkludering?
- Hva sier nåværende forskning om inkluderende opplæring sitt potensiale som et verktøy for å fremme sosial inkludering?

Gjennomgangen tok for seg sosial inkludering både på kort sikt (dvs. den perioden barn går på skolen) og på lang sikt (dvs. når personer med nedsatt funksjonsevne fullfører obligatorisk skolegang). Den fokuserte på tre områder - utdanning, arbeidsforhold og å leve i samfunnet - og søkte å tilby bevis fra et datasett med studier for å forklare hvordan inkluderende opplæring er forbundet med sosial inkludering. Bakgrunns litteraturen ser på virkningen inkluderende opplæring har på sosial inkludering, ved å undersøke områdene utdanning, arbeidsforhold og å leve i samfunnet. Rapporter publisert av internasjonale organisasjoner som De forente nasjoner, Den europeiske union, European Agency for Special Needs and Inclusive Education, og andre organisasjoner/nettverk, undersøker også dette.

Det gjennomgangen bringer til litteraturen om inkluderende opplæring er en strukturert tilnærming for å undersøke et betydelig antall studier om emnet. Hovedfunnene dens stammer fra en syntese av forskningsbevis. Den kaster lys over forskjellige aspekter ved den sosial inkluderingen av personer med nedsatt funksjonsevne på kort og lang sikt i alle tre områder (utdanning, arbeidsforhold og å leve i samfunnet).

Gjennomgangen er forventet å være nyttig for forskjellige utdanningsaktører og på forskjellige nivåer. Spesifikt kan en litteraturgjennomgang som demonstrerer bevis for effekten inkluderende opplæring har på sosial inkludering være nyttig for beslutningstakere som ønsker å utvikle kunnskapsbasert politikk og retningslinjer relatert til inkluderende opplæring. På et annet nivå er gjennomgangen forventet å bidra til teorien om inkluderende opplæring. Den vil gjøre dette ved å tilby bevis for at forbindelsen mellom inkluderende opplæring og sosial inkludering er relevant for kvaliteten på den leverte inkluderende opplæringen, overgangstrukturer og sosialpolitikk og -retningslinjer (f.eks. politikk og retningslinjer som støtter ansettelse av personer med nedsatt funksjonsevne, politikk og retningslinjer for å leve selvstendig, politikk og retningslinjer for tilgjengelighet i det byggede miljøet). Gjennomgangen tilbyr også bevis som foreslår videre forskningsområder (spesielt i europeiske land).

Denne siste sammendragsrapporten skisserer litteraturgjennomgangens hovedfunn og presenterer hovedbudskapene og vurderingene for politikk og retningslinjer. Den fulle litteraturgjennomgangen er tilgjengelig på trykk og i elektronisk format på nettsiden til the Agency.¹

FUNN

Gjennomgangens funn foreslår at det er en forbindelse mellom inkluderende opplæring og sosial inkludering innen områdene utdanning, arbeidsforhold og å leve i samfunnet. Samtidig ser andre faktorer ut til å fremme eller hindre sosial inkludering. Disse inkluderer kvaliteten på inkluderingspraksisen, sosialpolitikk og -retningslinjer, sosiale strukturer og holdninger, individuell livsretning, og så videre. Forskningsbevisene presentert i gjennomgangen foreslår at det å delta i segregerte miljøer minimerer mulighetene for sosial inkludering både på kort sikt (mens barn med nedsatt funksjonsevne går på skolen) og på lang sikt (etter uteksaminering av ungdomsskole og videregående opplæring). Det å delta i en spesiell omgivelse er korrelert med dårlige akademiske og yrkesmessige kvalifikasjoner, arbeidsforhold i skjermede verksteder, økonomisk avhengighet, færre muligheter til å leve uavhengig og dårlige sosiale nettverk etter uteksaminering. I denne konteksten bør beslutningstakere vurdere hvordan de skal omforme spesialist-leveringen som er tilgjengelig i mange land for å støtte opplæring innen inkluderende opplæringsmiljøer.

¹ European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2018. *Evidence of the Link Between Inclusive Education and Social Inclusion: A Review of the Literature [Bevis for forbindelsen mellom inkluderende opplæring og sosial inkludering: En gjennomgang av litteraturen]*. (S. Symeonidou, red.). Odense, Danmark. www.european-agency.org/resources/publications/evidence-literature-review

Et sammendrag av litteraturgjennomgangens hovedfunn kan finnes nedenfor. De er inndelt i tre underseksjoner: utdanning, arbeidsforhold og å leve i samfunnet.

Utdanning

Gjennomgangens funn om forbindelsen mellom inkluderende opplæring og sosial inkludering innen obligatorisk skole og høyere utdanning indikerer at:

- **Inkluderende opplæring øker mulighetene for interaksjon med jevnaldrende og oppbyggingen av nære vennskap mellom elever med og uten nedsatt funksjonsevne.**

Selv om sosiale forhold er komplekse å måle, er de sosiale interaksjonene som finner sted i inkluderende miljøer en forutsetning for utviklingen av vennskap, sosiale og kommunikasjonsferdigheter, støttenettverk, en følelse av tilhørighet og positive resultater for oppførsel.

- **For at sosiale interaksjoner og vennskap skal finne sted i inkluderende miljøer, må det tas hensyn til flere elementer som fremmer elevmedvirkning (dvs. tilgang, samarbeid, anerkjennelse og aksept).** Å oppnå den sosial inkluderingen av elever med nedsatt funksjonsevne i inkluderende miljøer, handler om å øke deltakelse på alle områder, blant alle aktører (dvs. ansatte, elever og foreldre) og på alle nivåer (dvs. skolepolitikk og retningslinjer, skolepraksis, skolekultur). Den sosial inkluderingen av elever med nedsatt funksjonsevne oppnås ikke når deltakelsen deres hindres på grunn av negative holdninger mot funksjonshemming / funksjonsnedsettelse og ekskluderende skolestrukturer (dvs. begrenset tilgang, mangel på fleksibilitet, fritak fra emner som er regnet som 'vanskelige').

- **Elever med nedsatt funksjonsevne utdannet i inkluderende miljøer kan prestere bedre akademisk og sosialt enn elever utdannet i segregerte miljøer.** Elevers akademiske og sosiale realisering fremmes når virkelig inkluderende politikk og retningslinjer og praksis er på plass, der det er en inkluderende skolekultur og der lærere følger inkluderende pedagogikk.

- **Å delta i og motta støtte innen inkluderende opplæringsmiljøer øker sannsynligheten for registrering ved høyere utdanning.** Forbindelsen mellom inkluderende opplæring og registrering ved høyere utdanning avhenger av effektiv overgangplanlegging som begynner fra ungdomsskolen og involverer samfunnet. Et antall faktorer agerer som hindringer for registrering ved høyere utdanning, for

eksempel mangel på penger, utilstrekkelig hjelp med søknader, dårlig identifisering av nødvendig tilrettelegging, dårlig tilgang til passende undervisning og overgangsplaner av lav kvalitet.

Arbeidsforhold

Gjennomgangens funn om forbindelsen mellom inkluderende opplæring og arbeidsforhold indikerer at:

- **Å delta i et inkluderende opplæringsmiljø er en av faktorene som øker sannsynligheten for at personer med nedsatt funksjonsevne er i arbeidsforhold.** Bortsett fra utdanning er ansettelsemuligheter for personer med nedsatt funksjonsevne påvirket av et antall sosiale faktorer, slik som politikk og retningslinjer, det lokale markedet, ansettelsenettverk, holdninger hos arbeidsgivere og tilgjengelige ansettelsestrukturer.
- **Naturen av læreplanen kan enten begrense eller øke muligheter for unge mennesker med nedsatt funksjonsevne til å være i arbeidsforhold.** Å sikre tilgang i læreplanen leder til akademiske og yrkesmessige kvalifikasjoner som øker ansettelsemuligheter. Former for "spesial"-læreplaner tatt i bruk eller designet eksklusivt for ungdom med nedsatt funksjonsevne kan begrense ansettelsemuligheter.
- **Overgangsprogram av høy kvalitet tilbudt på ungdomsskolen, kan øke sannsynligheten for at personer med nedsatt funksjonsevne er i arbeidsforhold.** Samfunnsbaserte overgangsprogram som finner sted på ungdomsskoler synes å være mer effektive når det gjelder å sikre en jobb, enn skolebaserte overgangsprogram. Overgangsprogram som er korte og implementert av spesialpedagoger uten involvering fra ordinære kontaktlærere, begrenser ansettelsemuligheter i det åpne arbeidsmarkedet.
- **Å utdannes i et inkluderende opplæringsmiljø, kan påvirke typen arbeidsforhold (dvs. beskyttet arbeidsforhold, støttet arbeidsforhold, åpent arbeidsforhold og eget arbeidsforhold) for personer med nedsatt funksjonsevne.** Å utdannes i et segregert miljø er assosiert med å sikre arbeidsforhold i beskyttede verksteder (som uten tvil bidrar til isolasjonen, heller enn den sosiale inkluderingen av personer med nedsatt funksjonsevne). Å utdannes i et inkluderende miljø, leder til akademiske og

yrkesmessige kvalifikasjoner og ferdigheter som øker sannsynligheten for valg av andre former for arbeidsforhold, slik som støttet arbeidsforhold, åpent arbeidsforhold og eget arbeidsforhold.

Å leve i samfunnet

For gjennomgangens formål, refererer å leve i samfunnet til å kunne leve selvstendig, være økonomisk uavhengig, ha vennskap og sosiale nettverk, og å delta i fritidsaktiviteter. Gjennomgangens funn om forbindelsen mellom inkluderende opplæring og å leve i samfunnet indikerer at:

- **Utdannings- og sosial velferdspolitik og -retningslinjer er to sammenhengende faktorer i det å oppnå å kunne leve selvstendig.** Inkluderende opplæring er én av faktorene som øker mulighetene for å kunne leve selvstendig. Dårlig utdanning i ordinær skole, kombinert med svak sosial velferdspolitik og -retningslinjer, minsker sannsynligheten for å kunne leve selvstendig.
- **Ungdom med nedsatt funksjonsevne som deltaer i inkluderende opplæringsmiljø vil mer sannsynlig bli økonomisk uavhengig kort tid etter uteksaminering fra ungdomsskole og videregående opplæring.** Inkluderende opplæring sin virkning på økonomisk uavhengighet svekkes jo lenger man tidsmessig kommer fra uteksaminering, på grunn av en rekke faktorer som påvirker en persons livsløp. Dette kan lede til avhengighet av inntekt fra trygdeordninger.
- **Ungdom med nedsatt funksjonsevne som deltar i segregerte miljøer, vil mindre sannsynlig ha vennskap og sosiale nettverk i sitt voksne liv.** I årenes løp, vil de sosiale nettverkene til personer med nedsatt funksjonsevne endre seg grunnet individuelle preferanser og forskjellige livsløpsbaner, og den negative virkningen av spesialklasser er mindre tydelig.
- **Å bli utdannet i et inkluderende miljø er én av faktorene som øker mulighetene for deltakelse i fritidsaktiviteter. Å bli utdannet i et segregert miljø virker som en hindring for deltakelse.** Allikevel, deltagelsen av personer med nedsatt funksjonsevne i fritidsaktiviteter må tolkes med forsiktighet, da fritid noen ganger likestilles med fysisk tilstedeværelse eller terapi, og det leder ikke til personenes tilfredshet.

HOVEDBUDSKAP OG VURDERINGER FOR POLITIKK OG RETNINGSLINJER

I lys av gjennomgangens hovedfunn, bør beslutningstakere vurdere utviklingen av kunnskapsbasert politikk og retningslinjer som har som mål å forbedre den sosial inkluderingen av personer med nedsatt funksjonsevne under deres livsløp. Denne delen presenter hovedbudskapene og vurderingene for politikk og retningslinjer som kommer fra gjennomgangen.

- Bortsett fra det europeiske og internasjonale holdningsskapende arbeidet for å bevege seg mot inkluderende opplæringsystemer, tilbyr gjennomgangen beslutningstakere forskningsbevis om den positive virkningen av inkluderende opplæring på sosial inkludering. Videre fremhever gjennomgangen at politikk og retningslinjer som ser inkluderende opplæring kun som en plass i ordinær skole, hindrer deltakelsen av elever med nedsatt funksjonsevne, og leder derfor ikke til sosial inkludering. For at inkluderende opplæring skal ha en virkning på sosial inkludering, er det nødvendig å forsikre, gjennom politikk og retningslinjer og praksis, at elever med nedsatt funksjonsevne deltar med like vilkår som elever uten nedsatt funksjonsevne i alle aspekter av opplæringen (f.eks. undervisning, lek, har tilgang til alle skoleområder og aktiviteter, osv.). Videre må politikk og retningslinjer, påfølgende reguleringer og

kvalitetssikrings-standarder gjøre det klart at, i inkluderende opplæringsystemer er både akademisk og sosial realisering av interesse.

- Beslutningstakere bør vurdere hvordan politikk og retningslinjer best kan regulere overgangen fra ett system til ett annet og fra én livsperiode til en annen for å kunne opprettholde eller øke sosiale inkluderingsmuligheter. For eksempel foreslo gjennomgangen at inkluderende opplæring øker sannsynligheten for registrering ved høyere utdanning. Derimot kan andre variabler, slik som mangel på veiledning og overgangsplaner samtidig fungere som hindringer. På lignende måte foreslå gjennomgangen at inkluderende opplæring øker sannsynligheten for å sikre ent betalt jobb på det åpne arbeidsmarkedet. Allikevel fungerer andre faktorer, slik som politikk og retningslinjer og utilgjengelige arbeidsmiljøer som hindringer. I disse og andre tilfelle, må beslutningstakere vurdere hvordan de skal sikre at investeringen gjort i inkluderende opplæring blir satt pris på innen annen politikk og retningslinjer som påvirker personer med nedsatt funksjonsevne når de blir eldre.
- Et annet emne å vurdere relatert til politikk og retningslinjer, er hvordan man skal forlenge den positive virkningen av inkluderende opplæring. Gjennomgangen foreslo at, selv om inkluderende opplæring har en positiv virkning på arbeidsforhold og økonomisk uavhengighet på kort sikt etter uteksaminering fra ungdomsskole og videregående opplæring, minsker virkningen jo lenger man tidsmessig kommer fra uteksamineringen. Det argumenteres at dette er resultatet av forskjellige personlige faktorer, slik som en persons livsbane, mulige ulykker og sykdom, familieforhold, og så videre. Ikke desto mindre bør politikk og retningslinjer vurdere hvordan sosial inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne skal fremmes gjennom arbeidsforhold når de blir eldre og kommer i en risikogruppe.
- Beslutningstakere bør vurdere hvordan de skal omforme spesialist-leveringen som er tilgjengelig i mange land for å støtte opplæring innen inkluderende opplæringsmiljø. Forskningsbevisene presentert i gjennomgangen foreslår at det å delta i segregerte miljøer minimerer mulighetene for sosial inkludering både på kort sikt (mens barn med nedsatt funksjonsevne går på skolen) og på lang sikt (etter uteksaminering av ungdomsskole og videregående opplæring). Det å delta i en spesiell omgivelse er korrelert med dårlige akademiske og yrkesmessige kvalifikasjoner, arbeidsforhold i skjermede verksteder, økonomisk avhengighet, færre muligheter til å leve uavhengig og dårlige sosiale nettverk etter uteksaminering.

Fremtidig forskning kan videre utforske opplevelsene til elever gjennom deres skoleliv i forskjellige kontekster, skolepolitikk- og retningslinjer og praksis, strukturer/program som sikrer overgangen fra utdanning til arbeidsforhold og å leve i samfunnet. Slik forskning kan kaste lys over variablene som gjør sosial inkludering mulig. Langtidsstudier er også viktige når det gjelder å adressere forbindelsen mellom inkluderende opplæring og sosial inkludering innen alle de tre områdene (utdanning, arbeidsforhold og å leve i samfunnet). Slike studier kan sette videre søkelys på hvordan politikk og retningslinjer for inkluderende opplæring og annen politikk og retningslinjer (f.eks. sosialpolitikk og -retningslinjer politikk og retningslinjer for arbeidsforhold) fremmer eller hindrer sosial inkludering i forskjellige kontekster.

Sekretariatet:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tlf: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brussel-kontoret:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tlf: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org